

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Geographica 11(2017)

ISSN 2084-5456

DOI 10.24917/20845456.11.10

Renata Rettinger

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Turystyka hazardowa Macau: stan i perspektywy rozwojowe

Streszczenie

Ostatnie 30 lat oznacza bardzo intensywny rozwój hazardu na świecie. W regionie Azji i Pacyfiku turystyka hazardowa rozwija się bardzo dynamicznie, szczególnie dotyczy to Australii, Nowej Zelandii, Korei Południowej, Kambodży, Birmy, Filipin i Singapuru. Makau wygrywa w kategorii największego hazardowego miasta na świecie. Od 2002 roku nastąpił proces liberalizacji przepisów dotyczących gry w kasynach oraz zmiana przepisów wizowych dotyczących podróży z Chin kontynentalnych do Macau i Hongkongu (Individual Visitation Scheme – IVS), co spowodowało wzrost liczby przyjazdów turystycznych. Gospodarka Makau opiera się przede wszystkim na turystyce i hazardzie. W literaturze przedmiotu podkreśla się szereg pozytywnych skutków, szczególnie ekonomicznych, związanych z rozwojem tego typu turystyki. Głównym celem artykułu jest analiza rozwoju ilościowego i przestrzennego turystyki hazardowej. W artykule zostanie przedstawiona analiza wpływu turystyki hazardowej na sytuację społeczno-gospodarczą regionu z uwzględnieniem dalszych perspektyw rozwojowych. Przedmiotem badań będą zarówno zmiany ekonomiczne, jak i przestrzenne wynikające z dynamicznego rozwoju hazardu w Makau.

Gambling tourism in Macau: The current condition and development perspectives

Abstract

Gambling is becoming more and more popular every year. Moreover, since the last 30 years gambling tourism have noted a tremendous growth in the number of participating tourists and received income. Especially rapid increase can be observed in Asia-Pacific Region, namely in Australia, New Zealand, South Korea, Cambodia, Burma, the Philippines, and Singapore. However, there is one place that keeps superiority in the field of the biggest and the best quality of gambling city in the world. This place is Macau. The year 2002 began the process of casinos liberation, and simplification of visa obtaining processes for the Chinese who travel from continental China to Macau and Hong Kong (Individual Visitation Scheme – IVS). That caused a dramatic increase in the number of visitors. Thus, the economy of Macau is based on tourism and gambling. Gambling-focused researches show various positive impacts, especially economic, that gambling tourism brings. This paper, however, is focused on socio-economic

approach, and the main aim is to analyse quantitative and spatial development of gambling tourism. Furthermore, in the analysis further development perspectives of gambling in Macau was shown.

Słowa kluczowe: Macau; turystyka hazardowa; turystyka kulturowa

Keywords: Macau; gambling tourism; cultural tourism

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Rettinger, R. (2017). Turystyka hazardowa Macau: stan i perspektywy rozwojowe. *Studia Geographica*, 11, 154–165.

Wprowadzenie

Makau położone jest na południowo-wschodnim wybrzeżu Chin na zachód od ujścia Rzeki Perłowej. Jego powierzchnia wynosi 29,2 km², a liczba ludności 544,2 tys. Od wielu lat znajduje się w czołówce światowych miast turystycznych, o czym decydują dwa czynniki: jest to jedyne miejsce w Chinach, gdzie hazard jest legalny, a drugim są walory dziedzictwa kulturowego, docenione wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W wyniku zasadniczej zmiany sytuacji politycznej w 1999 roku, obszar ten powrócił w granice Chin na zasadzie „jednego państwa – dwóch systemów administracji”. Mieszkańcy Chin nie mają możliwości swobodnego podróżowania do Macau i Hongkongu. W 2002 roku nastąpiła zmiana przepisów wizowych dotyczących podróży z Chin kontynentalnych do Macao i Hongkongu. Obywatele Chin kontynentalnych muszą się starać o specjalne indywidualne zezwolenia na podróż (Individual Visitation Scheme – IVS). Pewne ułatwienia w tych procedurach zostały przyznane mieszkańcom wybranych miast i regionów Chin. Otrzymały je: Pekin, Szanghaj, Kanton oraz 8 miast prowincji Guangdong. Limitowana jest także liczba wyjazdów w ciągu roku oraz sposób ich realizacji (preferowane są wyjazdy zorganizowane przez biura turystyczne). Makau jest przykładem regionu o największym uzależnieniu dochodu narodowego od wpływów pochodzących z turystyki zagranicznej. Wartość ta waha się od 34,8% (2005) do 50% (2009). Pozycję Makau jako międzynarodowego ośrodka turystyki hazardowej wzmacnia fakt, że nowe kasyna powstają dzięki inwestycjom zagranicznym (The Venetian, Sands and Wynn Casinos). Macau składa się z półwyspu, graniczącego z chińską prowincją Guangdong, oraz dwóch wysp – Taipa i Coloane. Przestrzeń pomiędzy wyspami (tzw. Cotai) została osuszona i aktualnie jest terenem inwestycyjnym dla nowopowstających obiektów infrastruktury turystycznej. Wielkim atutem tego obszaru jest bliskość międzynarodowego portu lotniczego Macau, który powstał na sztucznie usypanej wyspie.

Turystyka hazardowa w Makau

Ostatnie 30 lat to bardzo intensywny rozwój hazardu na świecie. W regionie Azji i Pacyfiku turystyka hazardowa rozwija się niezwykle dynamicznie, szczególnie dotyczy to Australii, Nowej Zelandii, Korei Południowej, Kambodży, Birmy, Filipin i Singapuru. Ze względu na liberalne prawodawstwo, Makau jest znane przede wszystkim jako największe centrum hazardu na całym świecie.

Początek hazardu w Macau przypada na XVI wiek, było to ważne miasto portowe, w którym gry hazardowe cieszyły się wielką popularnością wśród emigrantów chińskich. Pierwsze regulacje prawne przypadają na rok 1847, wtedy to Portugalczycy wydali pozwolenie na budowę pierwszych kasyn. Początek to przede wszystkim tradycyjne chińskie gry hazardowe. Sytuacja zmieniła się wraz z otwarciem pierwszych kasyn w stylu europejskim. W 1937 roku portugalski rząd Macau wydał dekret z mocą ustawy, integrujący system gier hazardowych, oraz przyznał koncesję ówczesnej firmie Tai Heng Company, która wprowadziła w swoich kasynach zachodnie typy gier w tym Baccarat (obecnie najpopularniejsza gra). Od 1961 roku Macau było traktowane jako obszar uprzywilejowany podatkowo, a branża hazardu jako podstawowa forma działalności gospodarczej. Dopiero w 1962 roku zmieniła się sytuacja, ponieważ powstał Sociedade de Turismo e Diversões de Macau (STD M), które istnieje do dnia dzisiejszego. To prywatne przedsięwzięcie, wspierane przez ówczesny rząd, posiadało monopol na hazard na terenie całej kolonii. Bardzo ważnym momentem decydującym o przyszłości hazardu w Macau było przyłączenie tego obszaru do Chin (1999), co przejawiało się dalszymi inwestycjami w sektor turystyki hazardowej. W sierpniu 2001 roku uchwalono ustawę 16/2001, która określała nowe ramy prawne funkcjonowania kasyn (Hsieh, Wang, 2014). W związku z tym 31 grudnia 2001 roku (wygaśnięcie koncesji STD M) postanowiono przyznać koncesję trzem operatorom kasyn, co miało spowodować dywersyfikację własnościową i dynamiczny rozwój tego sektora (Sheng, Tsui, 2009). W 2002 roku została udzielona koncesja Sociedade de Jogos de Macau (SJM), jako spółce zależnej STD M, Galaxy Casino, S.A. (Galaxy) oraz Wynn Resorts (Macau) S.A. (Wynn). W późniejszych latach powyższe spółki podpisały subkoncesje, co doprowadziło do dywersyfikacji operatorów kasyn na rynku i dynamicznego powstawania nowych obiektów. W 2002 roku był tylko jeden operator kasyn, a w 2009 już trzech.

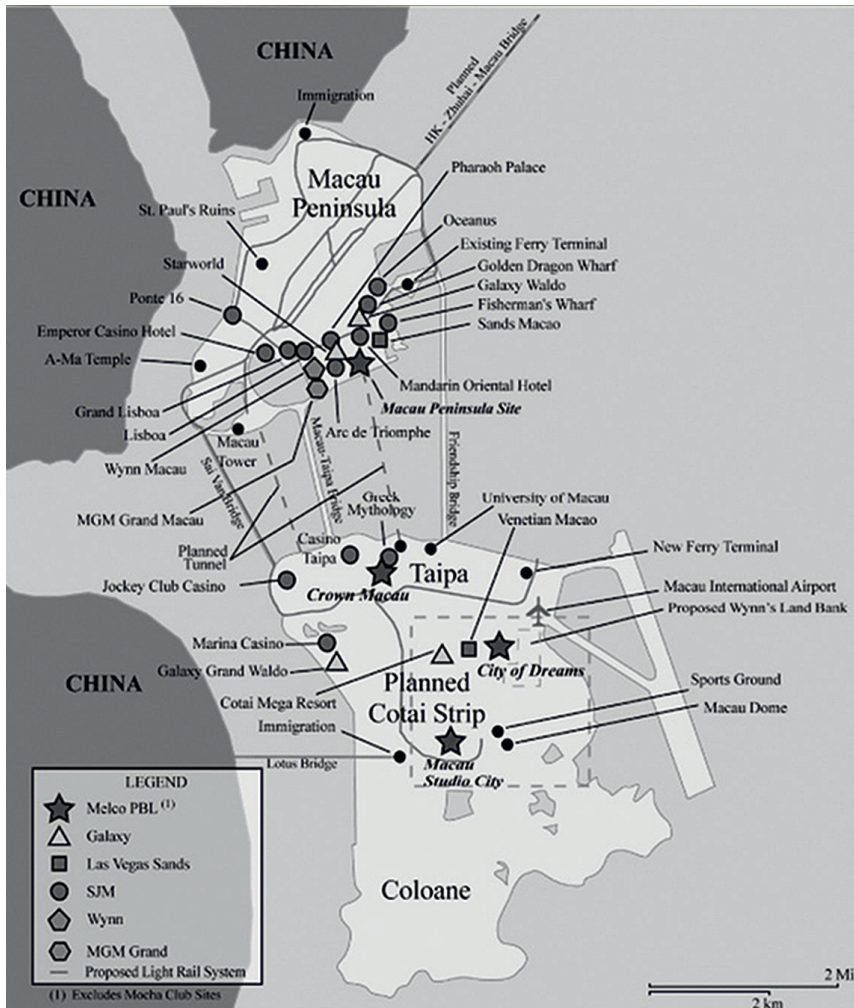
W tym samym okresie liczba kasyn uległa znacznej zmianie:

- 2002 – 11 kasyn,
- 2004 – 15 kasyn,
- 2009 – 33 kasyna,
- 2011 – 34 kasyna,
- 2012 – 35 kasyn,
- 2016 – 38 kasyn (Gaming Inspection and Coordination Bureau (DICJ), 2009).

Obecnie (2016) w Makau działa 38 kasyn – dwadzieścia trzy na Półwyspie Macau, piętnaście na Wyspie Taipa (ryc. 1). Największa liczba kasyn, bo aż dwadzieścia, jest administrowanych przez SJM, sześć przez Galaxy, pięć kasyn należy do Venetian, cztery to kasyna Melco Crown, dwa kasyna Wynn oraz jedno kasyno MGM.

Do najbardziej znanych i rozpoznawalnych należy Casino Lisboa, administrowane przez STD M, ze 146 stołami do gry, ponad 100 automatami i hotelem dysponującym 1000 pokoi. W 2005 roku oddano do użytku Sands Macau, którego właścicielem jest spółka Las Vegas Sand Corporation. W Macau znajdują się dwa największe kasyna na świecie – The Venetian Macao i City of Dreams Resort. Pierwszy posiada 900 stołów i 3000 maszyn do gry oraz 3000 pokoi hotelowych i 24 restauracje. Hotel i kasyno City of Dreams Resort dysponuje 520 stołami i 1350 maszynami do gry oraz 1400 pokojami hotelowymi i 14 restauracjami.

Przed turystyką hazardową w Macau otwierają się nowe możliwości, dotyczące zagospodarowania turystycznego Cotai, a w szczególności powstawania nowych

Ryc. 1. Położenie ważniejszych obiektów turystyki hazardowej w Macau

Źródło: The Gaming Inspection and Coordination Bureau

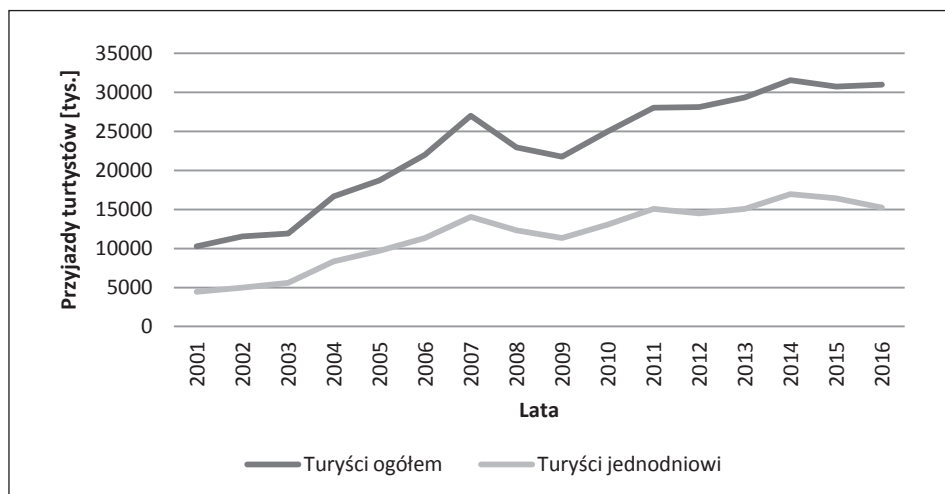
kasyn i obiektów noclegowych. W związku z tym rząd Macau podjął działania zmierzające do zrównoważonego wzrostu sektora gier hazardowych zgodnie z polityką „umiarkowanego nadzoru, monitorowania i kontroli oraz zdrowego wzrostu” („moderate supervision, monitoring and control and healthy growth”).

Wielkość ruchu turystycznego

Możliwość uprawiania hazardu jest największym magnesem ściągającym turystów do Macau, ale należy pamiętać, że wielkość ruchu turystycznego jest silnie uzależniona od czynnika administracyjnego, jakim jest przepis regulujący możliwości i częstotliwość przekraczania granicy przez mieszkańców Chin kontynentalnych.

Monopolistyczna pozycja Macau, jako jedyne legalnego ośrodka turystyki hazardowej na terytorium Chin, warunkuje specyficzną strukturę turystów według krajów pochodzenia. W 2016 roku Macau odwiedziło 30 950 000 turystów, z czego turyści z Chin kontynentalnych stanowili 66,1%, z Hongkongu 20,7% i z Tajwanu 3,47%. Wszystkie wymienione powyżej obszary są w różnym stopniu uzależnione politycznie i administracyjnie od rządu chińskiego. Tak wysoki udział Chin kontynentalnych w generowaniu ruchu turystycznego w Makau jest bardzo niebezpieczny z ekonomicznego punktu widzenia, ponieważ władze Chin posiadają administracyjne możliwości ograniczania ilości wizyt w Macau. A radykalne rozwiązania, zmierzające do ograniczenia liczby turystów, w sposób bezpośredni przekładają się na wpływy generowane przez turystykę. Kolejne miejsca, pod względem liczby turystów, zajmują Korea Południowa, Japonia, Filipiny, Tajlandia, Malezja, USA i Indonezja.

Pod koniec okresu portugalskiej zależności Macau, wielkość ruchu turystycznego wahała się na poziomie 7 mln (1998). Zaprowadzenie na tym obszarze administracji chińskiej oraz zmiana przepisów wizowych spowodowały wzrost liczby przyjazdów turystycznych. Tylko w latach 2002–2007 roczna wartość wzrosła do poziomu 27 mln (ryc. 2). Lata 2008–2009 charakteryzują się drastycznym spadkiem związanym z ogólnosiwiatowym kryzysem finansowym. Późniejsze lata oznaczają wzrost z niewielkim spadkiem w 2015 roku. Analizując materiały statystyczne, dotyczące wielkości ruchu turystycznego Macau, można zauważyć bardzo wysoki udział turystów jednodniowych. W 2016 roku grupa ta stanowiła około 50% wszystkich turystów (ryc. 2), w związku z tym średnia długość pobytu na terenie Macau wynosi 1,2 dnia. Zjawisko to negatywnie wpływa na wielkość wpływów generowanych przez turystykę przyjazdową, ponieważ turysta jednodniowy korzysta z ograniczonego pakietu usług, np. z wykluczeniem usługi noclegowej. Najczęściej turyści przyjeżdżający tylko na jeden dzień korzystają z kasyna oraz dokonują zakupów. Taki rodzaj ruchu turystycznego ogranicza aktywizującą rolę turystyki w regionie.

Ryc. 2. Liczba turystów i turystów jednodniowych w latach 2001–2016

Źródło: Statistics and Census Service Government of Macao Special Administrative Region, <http://www.dsec.gov.mo>

Razem ze wzrastającym ruchem turystycznym zwiększał się poziom zagospodarowania turystycznego, dotyczy to przede wszystkim bazy noclegowej oraz obiektów związanych bezpośrednio z turystyką hazardową (kasyna). Liczba miejsc noclegowych w okresie ostatnich 15 lat wzrosła z poziomu 18 tys. do ponad 96 tys., pomimo bardzo wysokiego udziału turystów jednodniowych (niekorzystających z bazy noclegowej) (tab. 1). W strukturze obiektów noclegowych obserwuje się dominację hoteli, na które przypada 99% miejsc noclegowych. Aktualnie największym potencjałem bazy noclegowej dysponują hotele pięciogwiazdkowe, których udział wynosi 61,5% wszystkich miejsc noclegowych.

Tab. 1. Liczba hoteli, pokoi i miejsc noclegowych według kategorii

	Obiekty		Pokoje [w tys.]		Miejsca noclegowe [w tys.]	
	2001	2016	2001	2016	2001	2016
Hotele ogółem	37	75	8,4	35,6	17,6	95,4
5*	8	32	3,1	21,8	6,3	59,5
4*	9	17	2,6	7,7	5,8	20,1
3*	8	15	1,8	5,5	3,7	14,4
2*	12	11	0,9	0,7	1,8	1,4
Guest houses	33	32	0,6	0,6	1,1	1,3
Obiekty noclegowe ogółem	70	107	9,0	36,2	18,8	96,7

Źródło: Statistics and Census Service Government of Macao Special Administrative Region, Tours and Hotel Occupancy Rate, 1998, 2016

Ekonomiczna funkcja turystyki

Turystyka hazardowa jest podstawowym filarem gospodarki Macau, która charakteryzuje się nadmierną zależnością od branży kasyn. Już od kilkunastu lat obserwuje się proces deindustrializacji – jeszcze w 2000 roku produkcja przemysłowa stanowiła 10% PKB, a w 2010 roku zaledwie 1%. W 2009 roku turystyka hazardowa generowała 50% PKB, 70% dochodów publicznych i 14% całkowitego zatrudnienia. Natomiast całkowite przychody sektora gier hazardowych w 2016 roku wyniosły 27,9 mld USD, w związku z tym pula finansów publicznych regionu została zasilona 12,8 mld USD, z czego prawie 80% to podatki od gier hazardowych. Szacuje się, że rezerwy budżetowe osiągnęły poziom 468 mld MOP, co odpowiada 130% PKB Macau. Rozwój turystyki hazardowej spowodował spadek bezrobocia z 6% w 2002 roku do 3,5% w 2009 roku. Odsetek osób zatrudnionych w kasynach i hotelach wzrósł z 25,3% w 2004 roku do 35% w 2008 roku.

Regulacje prawne nakładają na koncesariuszy kasyn obowiązek odprowadzania do kasy państwowej 2,4% dochodów brutto z przeznaczeniem na rozwój miasta, promocję turystyczną i ubezpieczenia społeczne, natomiast 1,6% przeznaczane jest na cele kulturalne, edukacyjne i charytatywne.

Tab. 2. Ekonomiczna charakterystyka sektora gier hazardowych

	2008	2016
PKB (mld USD)	17,65	44,77
Wydatki turystyczne ogółem (mld USD)	15,56	29,88
Dochody z turystyki hazardowej (mld USD)	13,72	27,90
Wpływy pochodzące z podatków od gier hazardowych (mld USD)	4,95	9,94

Źródło: Statistics and Census Service Government of Macao Special Administrative Region,
<http://www.dsec.gov.mo>

W 2002 roku wskutek liberalizacji rynku gier hazardowych wynikła nowa sytuacja rynkowa, w której nastąpiło nałożenie szoku podażowego (pojawienie się na rynku nowych operatorów kasyn) oraz szoku popytowego i liberalizacji polityki wizowej (wzrost wielkości ruchu turystycznego).

Już od kilku lat, a dokładnie od 2006 roku, region ten wygrał wyścig z drugim najważniejszym ośrodkiem turystyki hazardowej na świecie, jakim jest Las Vegas, ponieważ osiągnął rekordowy poziom 10,33 mld USD (analogicznie Las Vegas zakończyło ten rok na poziomie 6,6 mld USD).

Najważniejsze korzyści wynikające z rozwoju turystyki hazardowej to: wzrost wartości odprowadzanych podatków, które stanowią istotny i bezpośredni wkład do lokalnej gospodarki, wzrost poziomu płac, zwiększanie dostępności do usług rekreacyjnych proponowanych w kasynach.

Aby zmniejszyć nadmierną zależność gospodarki Macau od turystyki hazardowej, władze planują przekształcić ten obszar w międzynarodowy ośrodek turystyki i wypoczynku oraz stworzyć komercyjno-handlową platformę między Chinami a państwami portugalskojęzycznymi, w myśl założeń polityki „centrum i platforma”. W planach na najbliższe lata ważne miejsce zajmuje problematyka umiarkowanej dywersyfikacji gospodarczej, inicjatyw promujących sektory kreatywne, rozwój infrastruktury oraz poprawę stanu środowiska przyrodniczego. Rząd deklaruje pomoc podmiotom gospodarczym, które zamierzają budować hotele butikowe i małe centra handlowe oraz wsparcie dla miejscowych MŚP. Rząd podjął działania zmierzające do zmniejszenia uzależnienia gospodarki od sektora gier hazardowych poprzez: ograniczenie rocznego tempa wzrostu liczby stołów do gry do poziomu 3% (od 2013 roku), zwiększenie udziału w rynku pracy sektorów sprzedaży detalicznej, hotelarstwa i produkcji, wzmocnienie usług finansowych oraz utworzenie państwowego funduszu majątkowego (Fundusz Rozwoju SAR Macau).

Kasyna a rozwój innych form gospodarczej działalności

Aktywizująca rola turystyki hazardowej widoczna jest także poprzez pryzmat nowopowstających obiektów bazy towarzyszącej, takich jak kluby muzyczne, kluby fitness, kluby masażu. Sumując obiekty bazy gastronomicznej, wymienione powyżej, należy podkreślić, iż ich liczba w latach 2006–2008 wzrosła z 460 do 537, a obiektów sportowych z 284 do 720. W poszczególnych latach zauważa się duże zmiany w liczbie poszczególnych obiektów, największe dotyczą liczby biur podróży. Z każdym rokiem wzrasta liczba podmiotów zajmujących się organizacją i obsługą

przyjazdowego ruchu turystycznego. Zjawisko to jest uwarunkowane administracyjnie, ponieważ turyści pochodzący z Chin kontynentalnych, a podróżujący do Macau, muszą korzystać z usług licencjonowanych biur podróży (tab. 3). Dodatkowo wzrasta z każdym rokiem ilość przewodników zajmujących się turystami odwiedzającymi ten obszar – jeszcze osiem lat temu ich liczba wynosiła 1288, a aktualnie koncesję posiada 1900 przewodników.

Tab. 3. Liczba obiektów bazy towarzyszącej Macau w latach 2006–2016

Rodzaj działalności	2006	2008	2012	2016
Kasyna	24	31	35	35
Biura podróży	122	132	169	221
Restauracje	240	135	353	399
Bary	112	145	158	149
Kluby masażu i sauny	50	45	56	67
Kluby karaoke	58	66	61	42

Źródło: Statistics and Census Service Government of Macao Special Administrative Region, <http://www.dsec.gov.mo>

Czy dynamiczny rozwój sektora turystyki hazardowej powinien niepokoić? Zjawisko to jest rozpatrywane przez pryzmat eufunkcji i dysfunkcji, zarówno w aspekcie środowiskowym, jak również społecznym i ekonomicznym. Ważnym jest, aby szukać sposobów minimalizacji potencjalnych negatywnych skutków rozwoju kasyn. W literaturze wymienia się następujące eufunkcje: wzrost dochodów pracowników branży turystycznej, znaczna poprawa sytuacji finansowej budżetów lokalnych, inwestycje infrastrukturalne, promocja turystyki i rekreacji. Natomiast podkreśla się szereg dysfunkcji związanych z turystyką hazardową, takich jak: niekontrolowany rozwój inwestycji, ograniczenie terenów publicznych przeznaczonych dla wypoczynku i rekreacji (tereny zielone), bardzo duże natężenie ruchu samochodowego, problemy społeczne (przestępczość, narkomania), pogorszenie warunków życia. Jednym z ważniejszych problemów jest pogorszenie sytuacji ekonomicznej małych i średnich przedsiębiorstw działających w branży turystycznej, które muszą konkurować z dużymi firmami prowadzącymi kasyna.

Z perspektywy ekonomicznej rozwój hazardu i turystyki hazardowej przynosi określone wymierne skutki, ale legalizacja kasyn może budzić szereg kontrowersji wynikających ze społecznych kosztów hazardu. Zwolennicy kasyn postrzegają to zjawisko jako rodzaj popularnej rozrywki czy rodzaj turystyki, który stymuluje rozwój gospodarczy regionu, tworzy nowe miejsca pracy czy też jest źródłem zwiększonych dochodów budżetowych (Rephann, 1997). Ale coraz częściej zgłaszane są opinie o bardzo ograniczonych relacjach ekonomicznych pomiędzy branżą hazardową a społecznością lokalną (Jenkins, 1982, Wall, 1997). Wynika to w dużej mierze z faktu, że kasyna są własnością (bądź też są zarządzane) inwestorów zagranicznych, co powoduje transferowanie zysków na zewnątrz (Wong, Rosenbaum, 2012; Eadington, 1995). Bardzo dużym problemem jest kompleksowość usług świadczonych w kasynach, począwszy od hazardu, poprzez usługę noclegową, kończąc na zakupach. W literaturze zagranicznej pojawia się termin internalizacji wydatków turystów (Stanton, Alislabie, 1992). Kompleksowa obsługa turystów w kasynach

powoduje ograniczenie działalności rodzimych podmiotów gospodarczych (Rose, 1995). Turystyka hazardowa jest więc istotnym impulsem dla krajowej branży turystycznej, ale korzyści dla lokalnej gospodarki są bardzo ograniczone (Eadington, 1995). Wkład branży hazardowej do lokalnej gospodarki zależy przede wszystkim od polityki rządu regulującej wysokość podatków, tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój infrastruktury.

Gwałtowny rozwój turystyki hazardowej spowodował szereg negatywnych skutków w sytuacji społeczno-gospodarczej regionu. To natomiast zmusiło mieszkańców do manifestowania niezadowolenia. Pierwsze protesty odbyły się 1 maja 2007 roku, dotyczyły nierównomiernego rozkładu bogactwa, nadmiernego importu pracy oraz wadliwego zarządzania. W odpowiedzi władze Makau zastosowały ograniczenia, co do powstawania nowych kasyn (Chung, Tieben, 2009). Zawieszono realizację dużych projektów budowlanych, a w szczególności kasyn, część zagranicznych inwestorów wycofała się ze swoich inwestycji na terenie Makau. Wszystkie te ograniczenia spowodowały masowe zwolnienia, szczególnie uderzyło to w pracowników zagranicznych.

Ograniczenia dotyczyły także wielkości ruchu turystycznego. W maju 2008 roku rząd postanowił, że mieszkańcy prowincji Guangdong mogą raz w miesiącu przyjechać do Makau, natomiast w lipcu 2008 roku ograniczono to do jednej wizyty na dwa miesiące.

Bardzo niepokojącym zjawiskiem ze społecznego punktu widzenia jest przezywanie przez uczniów nauki. Od momentu liberalizacji rynku gier hazardowych zauważono, że wskaźnik ten wzrósł z poziomu 4,8% do poziomu 22,3% w roku akademickim 2007/2008. Wynika to z faktu poszukiwania pracy w kasynach i innych obiektach związanych z dynamicznym rozwojem sektora turystyki hazardowej. Zjawisko to jest dowodem na bardzo niską społeczną odpowiedzialność biznesu (Corporate social responsibility – CSR). Dobra dostępność i powszechność kasyn powodują wzrost populacji borykającej się z problemem uzależnienia od hazardu, a to w konsekwencji prowadzi do dalszych uzależnień (alkoholowych, narkotykowych) i poważnych problemów finansowych. Rozwój kasyn będących własnością kapitału zagranicznego, oferujących kompleksową usługę turystyczną (noclegową, gastronomiczną i towarzyszącą), może powodować upadek lokalnej przedsiębiorczości (hotele, restauracje, sklepy). W tej sytuacji należy inwestować w wyposażenie infrastrukturalne (tworzenie trwałej wartości) oraz w kapitał ludzki (podnoszenie poziomu edukacyjnego).

Turystyka kulturowa – szansa na nowe otwarcie

Macau posiada bardzo duży potencjał kulturowy wynikający z synkretyzmu kulturowego, przejawiającego się w wielu dziedzinach życia społecznego (Cheng, 1999). Według wielu autorów największym atutem tego regionu jest społeczeństwo ukształtowane w specyficznych warunkach historycznych (Macanese).

To Portugalczycy założyli Makau w 1557 roku. Była to pierwsza zachodnia kolonia na chińskim wybrzeżu. Do dziś zachowało się tu wiele zabytkowych budowli, z których najciekawszymi są forty (Mante, Guia, Barra) oraz kościoły chrześcijańskie, głównie katolickie (katedra, ruiny kościoła św. Pawła, kościół św. Augustyna,

św. Franciszka Ksawerego, św. Wawrzyńca, św. Dominika). Spośród zabytkowych świątyń buddyjskich na uwagę zasługują: Kun Iam, Lin Fung Miu, Lin Kai Miu, Tai Soi Miu oraz Kwan Tai Miu oraz świątynia bóstwa A-Ma oraz muzea: Makau, Morskie.

Głównym celem aktualnej polityki turystycznej Macau jest dywersyfikacja produktu turystycznego wykraczająca poza segment turystyki hazardowej (CAT). Turystyka MICE stała się nowym priorytetem rozwojowym tego regionu, wynika to z następujących faktów: świetnego zagospodarowania turystycznego, bogatego dziedzictwa kulturowego oraz bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej w stosunku do głównych centrów biznesowych Azji Południowo-Wschodniej i Chin. Wzrost władz Macau należy uruchomić mechanizmy zmierzające do rebrandingu i repozycjonowania regionu (McCartney, Nadkarni, 2003).

Bardzo wysoka wartość dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego na stosunkowo niewielkiej powierzchni (bliskość terytorialna) jest bardzo ważnym atutem w rozwoju turystyki kulturowej (Chung, 2009). Rok 1990 dał początek szeroko zakrojonej akcji promocyjnej opracowanej przez rząd Macau, mającej na celu promocję dziedzictwa kulturowego miasta. Takie wydarzenia jak World Heritage Year of Macau, International Tourism, World Heritage Travel Expo oraz World Heritage Forum przyczyniły się do promocji Macau w zakresie możliwości rozwoju turystyki kulturowej (Meng, We, Yu, 2011). Trasy organizowane przez lokalnych operatorów turystycznych opierają się na zasadzie „dwa punkty i jeden punkt”, czyli w programie wycieczki znajdują się Ruiny katedry św. Pawła w Macau, Świątynia A-Ma („hot spots”) i jedno kasyno. W takiej sytuacji następuje ograniczanie potencjału kulturowego do zaledwie dwóch zabytkowych obiektów. Jest to dowód, że turystyka koncentruje się tylko na nielicznych obiektach związanych z dziedzictwem kulturowym miasta. Ten aspekt dostrzeżono podczas kampanii promocyjnej w 2006 roku, która odbywała się pod hasłem „A World of Difference, the Difference is Macau”. Ta strategia marketingowa miała na celu promocję turystyki kulturowej i MICE. W te działania są zaangażowane przede wszystkim agendy rządowe Macau World Heritage Promotion Association i Macau Heritage Ambassadors Association. Działania tych organizacji mają na celu ochronę, zrównoważone wykorzystanie oraz promocję dziedzictwa kulturowego Macau (Meng, We, Yu, 2011)

Podsumowanie

Macao może stracić wiele, a nawet wszystko w wyniku zniesienia uprzywilejowanej pozycji. Jest to jedyne miejsce w Chinach, gdzie można legalnie uprawiać hazard, a to w sposób jednoznaczny warunkuje wielkość i strukturę ruchu turystycznego. Rozwój hazardu umożliwił wprowadzenie na rynek znacznych przepływów walutowych w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz generowanych przez ten sektor przychodów, które w konsekwencji spowodowały nadwyżki finansowe. W przypadku Macau należy pamiętać, że jeżeli jej monopol na gry hazardowe zostanie zniesiony, to może to spowodować w długofalowej perspektywie załamanie gospodarcze w regionie.

W niedalekiej przyszłości sektor turystyki hazardowej Macao będzie musiał sprostać konkurencji regionalnej wynikającej z faktu otwarcia kasyn w Singapurze

i potencjalnie na Tajwanie, a także w innych azjatyckich miastach. Koniecznością stanie się dywersyfikacja gospodarki, z której zrezygnowano w latach poprzednich.

Współczesne Macau jest ofiarą własnego sukcesu. Wysoka gęstość zaludnienia powoduje wysoki poziom przestępczości, problemy z transportem publicznym (zatłoczenie), a wszystko to wpływa na obniżenie jakości życia. Współczesny rozwój miasta jest silnie uwarunkowany rozwojem turystyki hazardowej, która oprócz zysków przynosi szereg negatywnych skutków środowiskowych i społecznych. Wpływy pochodzące przede wszystkim z turystyki hazardowej plasują to miasto na 11 miejscu na świecie pod względem wielkości PKB per capita (67 780 USD), natomiast pod względem jakości życia Macau znajduje się dopiero na 63 miejscu na świecie. Dynamiczny rozwój miasta nie jest skorelowany z poprawą jakości życia wszystkich mieszkańców (Balsas, 2013).

Literatura/References

- Balsas, C.J. (2013). Gaming anyone? A comparative study of recent urban development trends in Las Vegas and Macau. *Cities*, 31, 298–307.
- Cheng, C.M.B. (1999). *Macau: A Cultural Janus* (Vol. 1). Hong Kong: University Press.
- Chung, T., Tieben, H. (2009). Macau: ten years after the handover. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(1), 7–17.
- Chung, T. (2009). Valuing heritage in Macau: On contexts and processes of urban conservation. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(1), 129–160.
- Eadington, W.R. (1995). Casinos: Myths and Realities. *Economic Development Review*, 1, 51.
- Jenkins, C.L. (1982). The effects of scale in tourism projects in developing countries. *Annals of tourism research*, 9(2), 229–249.
- McCartney, G., Nadkarni, S. (2003, December). Heritage versus gaming: Odds on winning a piece of the tourist pie. W: *The second DeHaan Tourism Management Conference „Developing Cultural Tourism”, December 16th 2003, Nottingham, UK.*
- Hsieh, P.F., Wang, S.M. (2014). The Impacts of Liberalization in Casino-based Economy – The Case of Macao. *International Foundation for Research and Development (IFRD)*, 316.
- Rephann, T.J., Dalton, M., Stair, A., Isserman, A. (1997). Casino gambling as an economic development strategy. *Tourism Economics*, 3(2), 161–183.
- Rose, I.N. (1995). Gambling and the Law®: Endless fields of dreams. *Journal of Gambling Studies*, 11(1), 15–33.
- Sheng, L., Tsui, Y. (2009). Casino boom and local politics: The city of Macao. *Cities*, 26(2), 67–73.
- Stanton, J., Aislabie, C. (1992). Up-market integrated resorts in Australia. *Annals of Tourism Research*, 19(3), 435–449.
- Wall, G. (1996). Integrating integrated resorts. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 713–717.
- Wong, I.A., Rosenbaum, M.S. (2012). Beyond hardcore gambling: Understanding why mainland Chinese visit casinos in Macau. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 36(1), 32–51.
- Meng, Z., Wei, Y., Yu, Y. (2011). On life cycle of cultural heritage engineering tourism: A case study of Macau. *Systems Engineering Procedia*, 1, 351–357.

Notka biograficzna o autorze: doktor/adiunkt. Autorka w swoich badaniach koncentruje się na problematyce rozwoju turystyki w regionie karaibskim. W problematyce badawczej przeważają tematy dotyczące wielkości i przestrzennego zróżnicowania zagospodarowania i ruchu turystycznego, a w szczególności kierunki rozwoju turystyki. W opracowaniach przewija się także tematyka enklaw turystycznych jako dominującej formy zagospodarowania turystycznego na Karaibach w kontekście rozwoju zrównoważonego i turystyki pro-poor.

Biographical note of author: Author in her research concentrates on the problems on tourism development in Caribbean region. The research issues on the size and spatial differentiation of tourist infrastructure and tourism volume itself together with the directions of the tourism development dominate. The research topics also include the issue of tourist enclaves as a dominating form of tourist infrastructure in Caribbean in the light of sustainable development and pro-poor tourism.

Adres/address:

Renata Rettinger
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Instytut Geografii
ul. Podchorążych 2 , 30-084 Kraków, Polska
e-mail: rettinger@up.krakow.pl